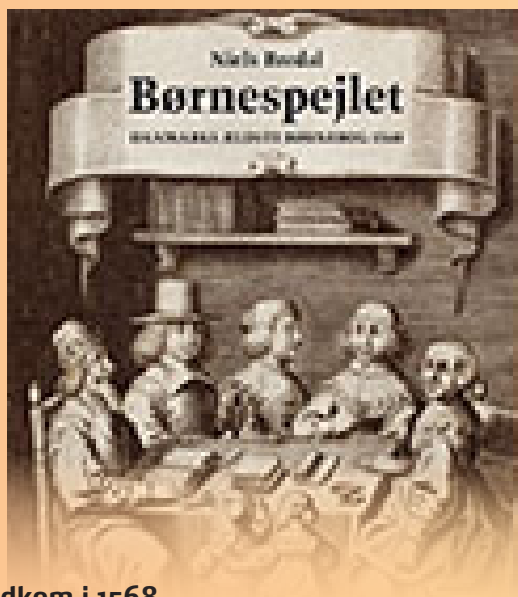

Niels Bredal: Børnespejlet

Danmarks ældste børnebog – udkom i 1568

Genudgivet på forlaget Wormianum, 2009, med efterskrift af Kirsten Rykind-Eriksen

Om Forfatteren

Forfatteren Niels Bredal levede 1500-1580 i og omkring Vejle. Som ung var han munk på Vejles Sortebrødrekløster. Da klostret i Vejle lukkede i 1529, giftede han sig og underviste børn.

Hans Tavsens søn blev biskop i Ribe i 1541, oprettede året efter i 1542 latinskolen i Vejle. Her blev Niels Bredal den første rektor. Han underviste på skolen sammen med én anden lærer, som dengang blev kaldt en hører. Niels Bredal arbejdede også som præst.

Om Børnespejlet

Børnespejlet er en etikettebog, som udkom 32 år efter reformationen i Danmark. At kende etiketten var en del af det dannelsesbegreb, der var fremherskende i renæssancen. Det enkelte individ havde en værdi gennem dannelse og åndelig udvikling. Kroppen og dens bevægelser kunne kultiveres. Dragterne kunne udformes, så det rette kropsideal blev opnået. Gafflen blev opfundet, så man ikke skulle spise med fingrene.

I borgerskabets opdragelse af børn blev der lagt vægt på, at man kunne beherske sig dagen igennem og styre sin krop og tale, så man blev civiliseret. Der blev lagt vægt på, hvordan man spiste og sov, hvordan man stod op, og hvordan man gik i seng – og hvordan man sov ved siden af den, man skulle dele seng med. Ikke mindst blev der lagt vægt på, hvordan man skulle bede sine bønner. I opdragelsen og dannelsen var det vigtigt, at man kunne føle sig pinlig og skamfuld.

Opgave:

Læs kilder fra

Niels Bredal: *Børnespejlet* - Danmarks første børnebog (1568)

Tekst 1: Først hvorledes børn skal have sig om morgenen

Betimelig om morgenen skal du opstå,
og straks at drage dine klæder på.
Kæm hovedet, to hænder og mund,
og tjen siden Gud af hjertens grund.
Læs Budordene, Troen og Fadervor,
med denne bøn, herefter står.

i rette tid

vask

de ti bud, trosbekendelsen

Bønnen:

Jeg takker dig Fader over himmel og jord,
ved Kristus din søn og evig ord
at du haver mig i din store nåde
bevaret denne nat fra skade og våde.
Jeg beder, du vil mig nådeligen forlade,
synd, skyld og brøde i al måde.
Og fremdeles alt denne dag til ende,
al synd og ondt fra mig vende.
At både mit levned og gerninger alle,
kunne tækkes dig og vel bifalde.
Thi befaler jeg mig med legem og ånd,
med alt det, jeg haver, i din guddommelige hånd.
Lad din hellige engel ej fra mig vige,
at djævelen skal mig ikke besvige.

Tekst 2: Hvorledes børn skal forholde sig om aftenen

Om aftenen skal du ikke for længe bie,
æd nadveren mådelig og i tide.
Drik lempelig, siden at spadsere gå,
så må du en stille og rolig nat få.
Hils forældre og folket med flid,
ønsk dem en god nat og salig tid.
Læs Budordene, Troen og Fadervor,
med bønnen, som foreskrevet står.
Gak siden til seng med ære og tugt,
læg dig i Jesu navn bekvemmeligt og smukt.

aftensmaden

Tekst 3A: Om hvorledes børn skal have sig udi kirken

Når du kommer i kirken ind,
fald på dine knæ, bøj hovedet og sind.
Tænk du var en hedning som vi alle,
førend Gud lod dig nådelig kalde.
Tak Ham for alle velgerninger sine,
derimod, fortryd alle synder dine.
Bed om nåde, råd bod på,
betro Ham bedst, som du vel må.
Han forser dig vel i angst og nød,
for sin skylds skyld: pine og død.

hans

sørger for

Stat siden op, gør Ham lov
af ganske hjerte, sind og hu.
Ved at synge Ham ære og pris,
lad dig ikke være for god eller for vis.
Hvad præsten for alteret monne fremføre.
Lad det gå dig til hjertens grund,
ligervis som Gud stod der samme lund.
Du skal ikke snakke ikke slumre,
tænk hvorfor du til kirken monne komme.
At du ikke eneste se og høre,
men også derefter gøre.

lovpris ham

Tekst 3B

Til Guds bord at gå, hav gerne til id
ikke for selskab, sædvane eller årstid.
Men dér med Kristi pine at begå,
din tro til Gud at stadfæste derpå.

alters hensigt

Tekst 3C

Du skal ikke i kirken spadserere,
når præsten monne Guds ord håndtere.
Ikke kirkegård at holde nepstævne
sværge og bande, at jorden må revne.
Men hold kirken og kirkegård udi ære,
thi mangel helgens krop hviles dere.
Som dommedag skal stå op af døde,
med sjæl og krop for Guds dom at møde.

stævnemøde

Tekst 4: En kort Benedicte

Udi Jesu navn gå vi til bords,
at æde drikke alt på hans ord.
Ham til lov og os til gavn,
så æde vi og drikke udi Jesu navn.
AMEN

bøn

Tekst 5: En ret Gratias

I Jesu navn så haver vi ædt,
af mad og øl så ere vi mæt.
Herre Gud giv os deraf gavn,
at love og prise dit hellige navn.
AMEN

Kildearbejde

Opgave: Til tekst 1, 2, 3 og 4

Læs teksten (KILDEN) og slå svære ord op.

Brug evt. Ordbog over det danske sprog: <http://ordnet.dk/ods/>

	Tekstens overskrift eller nummer:
1. Hvem har skrevet teksten?	<hr/> <hr/> <hr/> <hr/>
2. Hvilket år blev teksten skrevet?	<hr/> <hr/> <hr/> <hr/>
3. I hvilken bog stod den trykt?	<hr/> <hr/> <hr/> <hr/>
4. Hvad handler den om?	<hr/> <hr/> <hr/> <hr/>
5. Hvem skulle læse den?	<hr/> <hr/> <hr/> <hr/>
6. Hvad var hensigten/ meningen med at skrive teksten	<hr/> <hr/> <hr/> <hr/>
7. Hvad ville man opnå ved at opdrage børn på den måde?	<hr/> <hr/> <hr/> <hr/>
8. Kunne teksten være skrevet i dag? Hvorfor?/Hvorfor ikke?	<hr/> <hr/> <hr/> <hr/>
9. Hvordan kan man se, at teksten er skrevet efter reformationen?	<hr/> <hr/> <hr/> <hr/>